

ABSTRAKT

Dává princip dvojího účinku smysl? Aporie a její řešení

Lukáš Novák

Princip dvojího účinku bývá často kontrastován s principem „účel světí prostředky“ následujícím způsobem: zatímco není dovoleno (podle principu „účel světí prostředky“) páchat zlo jako prostředek k dosažení dobra, je přípustné (za splnění jistých podmínek) připouštět zlo jako vedlejší, nezamýšlený účinek jednání, které je primárně zaměřeno k nějakému většímu dobru (srov. např. *Humanae vitae* 14). Jedním z důsledků takto formulované pozice je, že zlo je dovoleno působit *pouze* jako nezamýšlený vedlejší účinek. Princip dvojího účinku je takto postaven do exponované role *jediného* konceptuálního nástroje, jímž lze případně ospravedlnit jakékoliv působení zla.

Od takto zatíženého principu bychom očekávali pojmovou jasnost a neproblematičnost; princip sám však bývá formulován vágně a snaha o analýzu jeho významu, jak se zdá, vede k aporii. Co se totiž míní „zlem“ a „dobrem“? Jde o zlo a dobro fyzické, nebo mravní? Obě možnosti se jeví jako absurdní. Nemůže jít o fyzické zlo a dobro, neboť fyzické zlo je nepochybně dovoleno nejen připouštět jako vedlejší účinek, ale i přímo chtít jako prostředek k dobrému cíli (trest, askeze, bolestivá léčba, nutná obrana). A nemůže jít ani o dobro a zlo mravní, neboť tyto kategorie se aplikují na samotné lidské jednání, které lze těžko chápat jako „účinek“ jednání (natožpak vedlejší); a i kdyby to v nějakém smyslu možné bylo, zdá se, že jednání, které je ze své povahy mravně zlé, nelze ospravedlnit *žádným* způsobem.

Ve svém příspěvku navrhu na základě analýzy pojmu jednání způsob, jak principu dvojího účinku rozumět, abychom nastíněné aporii unikli. Princip dvojího účinku se ukáže jako smysluplný a dobře založený, ovšem pole jeho aplikace se ukáže jako podstatně užší, než jak se zprvu jevílo.